

ERASMUS+
#OPEN@

Lekec 2

KRITICKÉ ČTENÍ

Funded by
the European Union

Declaration:

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or Dům zahraniční spolupráce. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Cíle lekce

- *Úvod do kritického čtení*
- *Prvky kritického čtení*
- *Strategie pro kritické čtení*
- *Kritické čtení a žurnalistika*
- *Použití kritického čtení ve výukových aktivitách*

Úvod

Kritické čtení je aktivní, analytické čtení textů s cílem porozumění hlubšímu významu a formování uvážlivé odpovědi. Zahrnuje kladení otázek, tvorby souvislostí a analyzování argumentů, za účelem efektivního přemýšlení o textu a analyzování argumentů.

ZAHŘÍVACÍ AKTIVITA

Začněte tím, že se studentů zeptáte, co si představují, když uslyší výraz "kritické čtení".

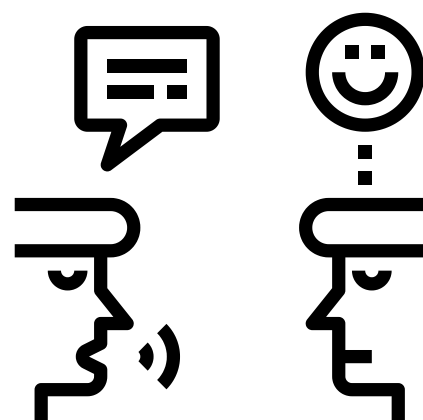
Zdokonalováním dovedností studentů v kritickém čtení jim otevíráme svět poznání a vhledu, v němž se stávají přemýšlivými, angažovanými a uvážlivějšími čtenáři a rozvíjejí své interpretativní schopnosti.

Proč na kritickém čtení záleží?

Informovaná rozhodnutí

Rozvíjení dovedností v kritickém čtení umožňuje dělat informovaná rozhodnutí založená na přesném a uvážlivém analyzování informací.

Efektivní komunikace

Dovednosti v kritickém čtení připravují půdu pro efektivní komunikaci, zlepšují interpretativní dovednosti a zajišťují, tvorbu dobře podložených nápadů a jejich srozumitelného vyjádření.

Celoživotní učení

Vylepšováním dovedností v kritickém čtení se studenti mohou stát celoživotními studenty, neustále usilujícími o prohloubení svého porozumění a rozšíření svých obzorů.

Prvky kritického čtení

Kladení otázek

Efektivní uživatelé kritického čtení kladou otázky před čtením, během čtení a po čtení, aby pochopili význam popřípadě vícero možných významů.

Analyzování

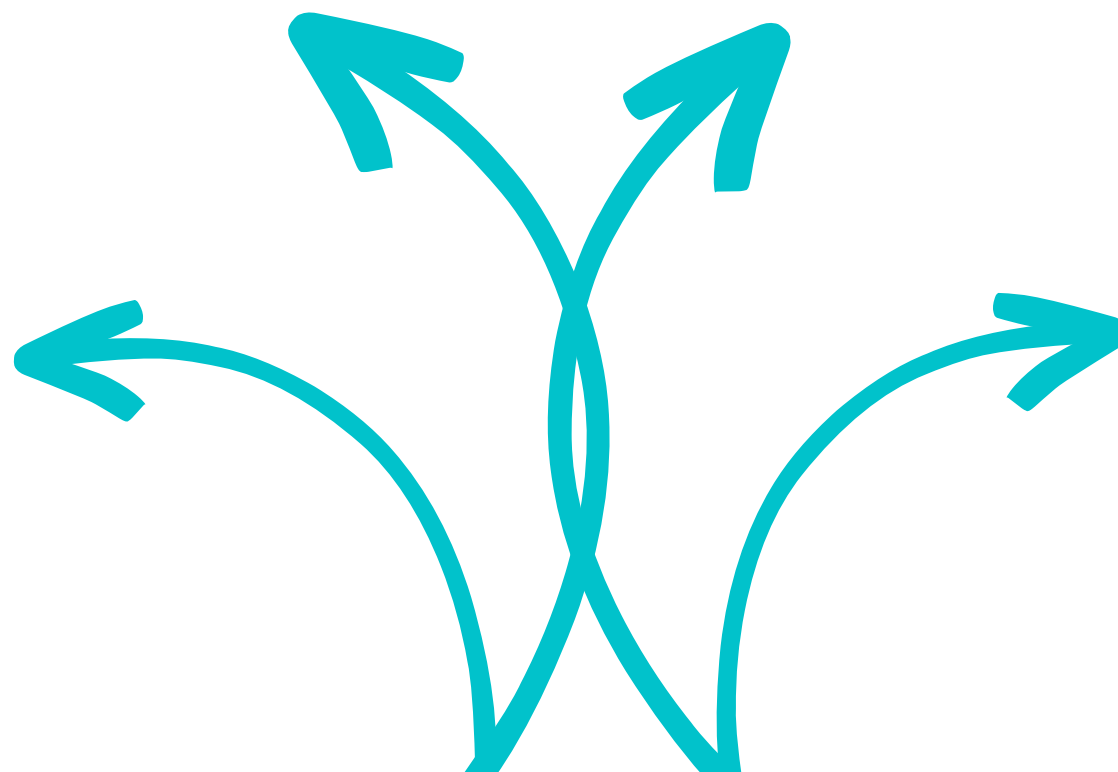
Efektivní uživatelé kritického čtení analyzují argumenty, rozkládají složité myšlenky a věnují pozornost rétorickým prostředkům a přesvědčovacím technikám.

Evaluace

Efektivní uživatelé kritického čtení hodnotí argumenty z hlediska předsudků a předpokladů, posuzují důvěryhodnost autora a posuzují celkovou kvalitu textu.

Tvorba souvislostí

Efektivní uživatelé kritického čtení hledají spojitosti mezi tím, co čtou, a tím, co již znají, stejně jako mezi různými texty.

STRATEGIE KRITICKÉHO ČTENÍ

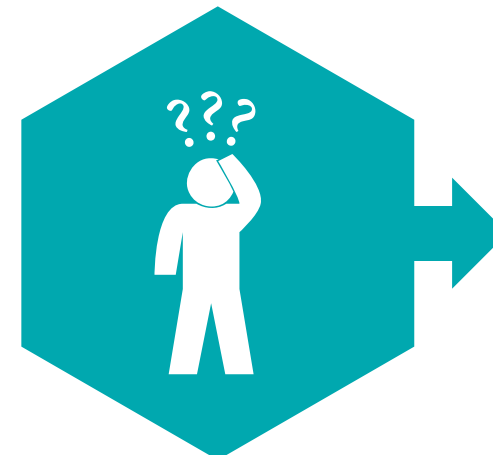
1 - Aktivní čtení

Při čtení podtrhávejte, zvýrazňujte a v textu označujte důležité části, abyste zůstali angažovaní a soustředění.

2 - Provádějte shrnutí a syntézu

Proveďte shrnutí klíčových myšlenek textu vlastními slovy, syntetizujte různé zdroje, za účelem rozvíjet hlubší porozumění.

3 - Kladení otázek

Při čtení se ptejte na otázky, které vyvolávají zamyšlení, například: "Jaké důkazy podporují tento argument?" nebo "Jaká předpoklady autor předkládá?"

*Lidé se učí čtením a čtení o
zajímavých nových věcech v oblasti
jejich zájmu nepochybně podporuje
motivaci.*

Paul Sanderson, 2002

Aktivita

- Po poskytnutí úvodu o kritickém čtení můžete provést následující aktivitu s názvem "Co je kritické čtení?":
- Měli byste se zeptat na hlavní rozdíly mezi nekritickým a kritickým čtením a poté požádat studenty, aby tyto rozdíly upřesnili jedním slovem.
- Tato aktivita trvá 15 minut
- Sdílejte výsledky v rámci třídy
- Začněte konverzaci o tom, proč zvolili tato slova.

EXAMPLE

NEKRITICKÉ ČTENÍ

KRITICKÉ ČTENÍ

Pasivní

Aktivní

Zájem jen o fakta

Co, Jak, Proč

Důvěřivé

Skeptické

Reaktivní

Cílevědomé

Uvědomit si sílu kritického čtení

- **Techniky kritického čtení**

Studenti musí pochopit myšlenky, které vedly k otázkám, aby je mohli efektivně použít v praxi. Výsledkem je, že prvním krokem při výuce studentů kritického čtení je seznámit je s poddovednostmi kritického čtení a zadat jim úkol identifikovat tyto poddovednosti v reálných textech:

- Rozlišování faktů od názorů
- Interpretace konotací slov
- Odhalování stanoviska autora
- Dedukce

Uvědomit si sílu kritického čtení

- **Rozeznání faktů od názorů**

Texty, které čteme, obvykle kombinují faktické a subjektivní komentáře. Jedinečná reakce člověka na svět kolem něj se projevuje v jeho vyjádření názorů. Na rozdíl od toho fakta neanalyzují svět, pouze ho reprezentují. Na rozdíl od názorů mohou být fakta ověřena jako pravdivá vlastní pozorováním, historickým výzkumem a vědeckými studiemi.

Schopnost rozlišit tvrzení faktů od tvrzení názorů je pro studenty klíčová při rozhodování, zda jsou názory autora podložené nebo nepodložené.

Názor je podložený, pokud autor poskytuje řadu přesvědčivých faktů, která ho podporují, a čtenáři se jej dokonce mohou rozhodnout přijmout za svůj vlastní. Neospravedlněné názory by však měly být přijímány se skeptickým postojem, a čtenáři by měli provádět další čtení na dané téma.

Uvědomit si sílu kritického čtení

- **Interpretace konotace slov**

V mnoha textech, zejména těch zaměřených na přesvědčování, autoři často používají silně konotativní jazyk, aby jejich texty působily přesvědčivě. Činí tak proto, že ne vždy lidi ovlivňuje to co říkáme, ale spíše to, jak sdělení podáváme.

Studenti by si měli být při čtení vědomi konotací používaných slov, protože bude menší pravděpodobnost, že budou významem textu ovlivněni, pokud si konotací nebudou vědomi.

Uvědomit si sílu kritického čtení

- **Objevování úhlu pohledu (stanoviska) autora**

Spisovatelé se občas pokoušejí přesvědčit čtenáře, aby přijali jejich názory v různých typech textů. K tomu mohou využívat "speciální" stanovisko, což je perspektiva, ze které autor přemýšlí, vyjadřuje nebo předává své myšlenky nebo nápady, kromě neopodstatněných názorů a konotativních významů. Někteří autoři jsou náchylní k předsudkům, protože vize a úvahy jedince jsou silně ovlivněny jeho politickými preferencemi, náboženskými přesvědčeními, pohlavím, národností nebo geografickým prostředím, ve kterém vyrůstal. Porozumění stanovisku autora je pro čtenáře zásadní, aby mohli rozpoznat jeho cíle nebo předsudky.

Uvědomit si sílu kritického čtení

- **Dedukovat**

Dedukce je mentální proces, pomocí kterého dospíváme k závěru na základě konkrétních důkazů. Je nezbytné jej dělat při čtení, protože čtenáři díky němu rozkrývají většinu toho, co chápou skrze text nepřímo. Čtenáři si vytvářejí význam na základě toho, jak rozumí slovům a jak zpracovávají věty, aby našli význam. Opírají se o své znalosti jazyka a zvyklosti společenské komunikace, stejně jako o znalosti autora, příležitosti nebo publika. Na základě společenských konvencí, sdílených znalostí, sdílených zkušeností a sdílených hodnot dedukcí dospějí k vyvození nevyslovených významů. Dospívají k pochopení výroků rozpoznáváním důsledků a vyvozováním závěrů.

AKTIVITA (ČTENÍ)

Vedte a podporujte studenty ke kritickému čtení

Studentům mohou být poskytnuty dva časopisy, které vyjadřují zcela odlišné názory na stejné téma, aby podpořily používání kritického čtení při identifikaci znalostí, záměru, postojů a předsudků autora. Texty mohou být následně doplněny diskuzemi a debatami mezi studenty.

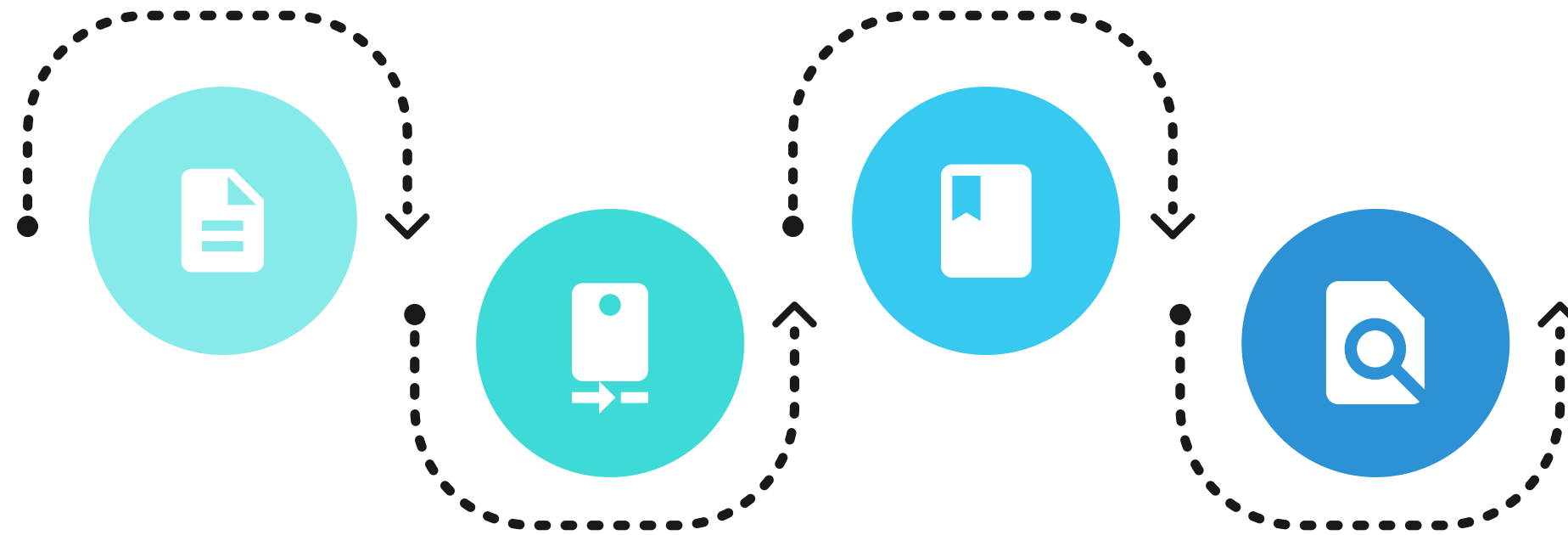
Učitel musí při výběru textů zvážit jejich obsah tak, aby souvisel s věcmi (tématy), které žáky skutečně zajímají. Pro to, aby žáci mohli porozumět sobě samým z úhlu pohledu jiných osob, může učitel také vyhledat práce, které nabízejí cizí pohled na národ či kulturu studentů.

Kritické čtení a žurnalistika

- Základním výukou angličtiny prostřednictvím žurnalistiky je pomoci studentům stát se plynulejšími v mluveném i psaném jazyce.
 - V žurnalistice je vyžadováno značné množství čtení a psaní, což ji činí potenciálním nástrojem pro rozvoj jazyka. Navíc se oprava anglického pravopisu, gramatiky a slovní zásoby v žurnalistice zjednodušuje.
 - Žurnalistika pokrývá některé z techničtějších složek psaní a čtení, které zvyšují kritickou angažovanost. Například jak se skládají odstavce, co je hlavní věta a jak jsou zpravodajské články sestavovány.
-

IDENTIFIKOVÁNÍ PŘEDSUDEKŮ A DOMNĚNEK

1 - Expresivní jazyk

Expresivní slova jsou slova, která mají za úkol vyvolat emocionální reakci, jako například "zlý" nebo "dojemný". Tato slova mohou být nápovědou k předpokladům autora.

2 - Vemte v potaz zdroj textu

Přemýšlejte kriticky o pozadí autora, jeho zkušenostech a motivacích, které mohou ovlivnit jeho perspektivu.

3 - Všimněte si domněnek

Domněnky jsou nevyslovená přesvědčení, která podporují argument. Hledejte náznaky předpokladů v autorově volbě slov a důkazech.

4 - Hledejte alternativní perspektivy

Čtení textů, které klade výzvy vašim vlastním přesvědčením a názorům, vám může pomoci identifikovat předpoklady a předpoklady ve vašem vlastním myšlení.

Aktivita

- Vyberte si časopis
- Dejte sekce časopisu studentům k přečtení
- Na konec by měli být schopni odpovědět na otázku: "Čtu kriticky?" na základě tohoto diagramu:

ÚČEL

Proč tento text čtu?

KONTEXT

V čem se tento text podobá ostatním textům tohoto druhu?

ČTU KRITICKY?

IDENTITA

Co je autorovou hlavní myšlenkou?

ANALÝZA

Co si myslím o hlavním poselství textu?

Strategie kritického čtení které mohou být použity ve výuce:

01

Pre-reading:

Seznámení se s textem před jeho opravdovým čtením.

Učitel žádá studenty, aby se připravili na hodinu tím, že jim před hodinou poskytne tištěný materiál k přečtení. Předběžné seznamování umožňuje studentům získat představu o tom, o čem materiál pojednává a jak je organizován, před tím než ho budou číst pečlivěji. To zahrnuje hledání konkrétních informací v textu, rychlé přečtení pro získání obecného přehledu o obsahu a organizaci textu a identifikaci účelu psaní. Toto obvykle zabere krátkou dobu a jak studenti, tak učitel získají stručné porozumění tomu, s čím se budou na hodině zabývat.

02

Čtení v kontextu:

Když čteme, je moudré umístit text do jeho historického, biografického a kulturního kontextu. Proč je toto nutné? Kritické čtení je typ čtení, které zahrnuje nejen základní porozumění čtenému materiálu, ale také porozumění myšlenkám a názorům autora. Vyžaduje nejen účast čtenářů, ale také znalosti kontextu materiálu. Nekritičtí čtenáři čtou převážně za účelem získání faktů o určité situaci, zatímco kritičtí čtenáři čtou hlouběji a pečlivěji, aby se pokusili porozumět tomu, jak je možné, že popsaná situace existuje a jaké možné důvody za ní stojí.

Strategie kritického čtení které mohou být použity při výuce jsou jasně dány takto:

02

Čtení v kontextu:

Když studenti čtou ve třídě, využívají své vlastní zkušenosti k objevování jedinečných perspektiv a používají různé techniky pro lepší porozumění čtenému materiálu. Předčítání jim pomáhá získat obecnou představu a vniknout do textu pro podrobné čtení. Navíc široké znalosti a kontextualizace jim pomáhají dosáhnout lepšího porozumění materiálu, který čtou. Ve výuce ve třídě studenti potřebují využít všechny efektivní metody k dosažení svých cílů při čtení.

03

Prohlubte porozumění tím, že kladete otázky a odpovídáte na ně:

Studenti jsou zvyklí, že učitelé je ptají na otázky týkající se přečteného textu. Toto je běžný způsob výuky čtení a často funguje. Při kritickém čtení jsou studenti vyzváni, aby si sami navrhli otázky, které jim pomohou lépe porozumět materiálu a plně na něj reagovat. Každá otázka by se měla zaměřit na hlavní myšlenku, nikoliv na ilustrace nebo detaily, a měla by být vyjádřena jejich vlastními slovy. Tato strategie pomáhá studentům lépe porozumět materiálu a lépe si jej zapamatovat, zejména při obtížném akademickém čtení.

Strategie kritického čtení které mohou být použity při výuce jsou jasně dány takto:

04

Zamyšlení se po přečtení text.

Čtený materiál může klást otázky o postoji žáků, jejich nevědomém přesvědčení nebo jejich pozici v současných tématech. Proto se mnoho studentů může cítit zmatených nebo dokonce úzkostlivých při čtení. Potřebují více času k přemýšlení a přeorganizování myšlenek, jejichž vznik podnítil čtený materiál; až poté je pro ně proveditelné získat další znalosti z textu po jeho přečtení.

05

Shrnutí

Identifikace hlavních myšlenek a jejich opětovné vyjádření vlastními slovy. Shrnutí je důležitá strategie pro porozumění obsahu a struktuře čteného výběru. Učitelé angličtiny často používají tuto metodu k tomu, aby studentům pomohli porozumět textu. Při výuce studentů vytvářejte shrnutí, žáci se tak učí rozpoznat základní strukturu textu a identifikovat hlavní myšlenky, podpůrné myšlenky a příklady, které autor používá. Hlavní myšlenky tvoří páteř textu.

Strategie kritického čtení které mohou být použity při výuce jsou jasně dány takto:

05

Shrnutí a hrubý popis

Shrnutí textu se liší od vytváření hrubého popisu, což zahrnuje vypsání všech důležitých faktů a příkladů dohromady. Tvorba hrubého popisu vyžaduje pečlivou analýzu materiálu, zatímco shrnutí vyžaduje kreativní syntézu. Studenti jsou povinni spojovat myšlenky svými vlastními slovy a ve zhuštěné formě, což ukazuje, jak kritické čtení může vést k hlubšímu porozumění. Při kritickém čtení musí studenti přemýšlet, což je hlavním účelem kritického čtení.

AKTIVITA

Tato aktivita podnítí kritické a jazykové dovednosti studentů prostřednictvím otázek, které vyžadují čtení a provedení kritického hodnocení různých poskytnutých zdrojů. Zde jsou některé podrobné otázky, které můžete použít při této aktivitě ve třídě.

- Kdo hovoří nebo píše?
- Jaký mají stanovisko nebo perspektivu?
- Jaké myšlenky a informace jsou prezentovány a jak byly získány?
- Jsou zde neopodstatněná tvrzení?
- Jsou poskytnuty relevantní důvody nebo důkazy?
- Je použitá metoda pro nalezení důkazů spolehlivá?
- Jsou důkazy správné nebo platné?

- Jaká domněnky byly představeny?
- Co je fakt a co je názor?
- Jaké jsou implicitní a explicitní hodnoty?
- Jsou zde nespravedlivé zobecnění?
- Co bylo vynecháno? Jak bylo dosaženo závěru?
- Je závěr rozumný?
- Jaké jiné perspektivy nebo pohledy by mohly existovat?

ANALYZOVÁNÍ ARGUMENTŮ

1 - Identifikace problému

Určete hlavní téma nebo otázku, kterou autor řeší.

2 - Posoudit důkazy

Hodnotit kvalitu a relevanci důkazů použitých k podpoře argumentu autora.

3 - Brát v potaz protiargumenty

Kriticky přemýšlejte o protichůdných názorech a argumentech, abyste lépe zhodnotili pozici autora.

4 - Posoudit argumenty

Použijte dovednosti kritického čtení k posouzení celkové kvality a účinnosti argumentu autora.

NEZBYTNÉ

Další zásadní částí kritického čtení je umění čtení. Schopnost číst je nezbytná pro studenty, aby plně porozuměli časopisu, zejména v angličtině. Ale také si dělat poznámky. Učitelé nebo studenti si pravděpodobně pomyslí: "Proč hovořit o děláních poznámek, když tato část se jmenuje "Techniky kritického čtení"? Je to proto, že děláních poznámek je nezbytnou součástí procesu čtení.

Pomáhá lidem internalizovat obtížné myšlenky tím, že je vyjádří svými vlastními slovy a může jim pomoci být více soustředěni během přípravy na zkoušky.

Děláních poznámek je dovednost, kterou studenti rozvíjejí praxí. Neexistuje správný nebo špatný způsob. Je třeba najít metodu, která jim vyhovuje, jako jsou používání odrážek, myšlenkových map a diagramů, zvýrazňování, poznámky nebo podtrhávání významných slov.

Studenti si pravděpodobně lépe zapamatují materiál, o kterém přemýšleli a z něhož si udělali poznámky, než materiál, který četli pasivně.

ČTENÁŘSKÉ SCHOPNOSTI

Vytváření názoru prostřednictvím přinášení dalších informací.

EVALUACE

Pochopení na základě přímých náznaků v textu.

DOSLOVNÉ

Porozumění, když jsou náznaky oddělené v textu.

REORGANIZACE

Porozumění, když jsou náznaky implicitní namísto doslovných.

DEDUKCE

Porozumění významu slova ve větě.

POUŽITÝ SLOVA

Produkce názoru založeného na informacích v textu.

REAKCE

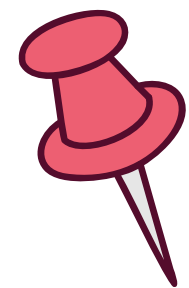
Rozumět slovům, která čteme.

DEKÓDOVÁNÍ

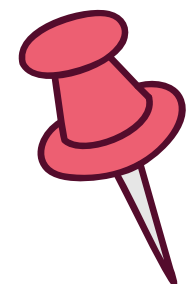
PLYNULOST
A
VÝRAZOVOST

Jak si dělat poznámky?

Mnoho studentů považuje za efektivní vést si poznámky ve dvou fázích.

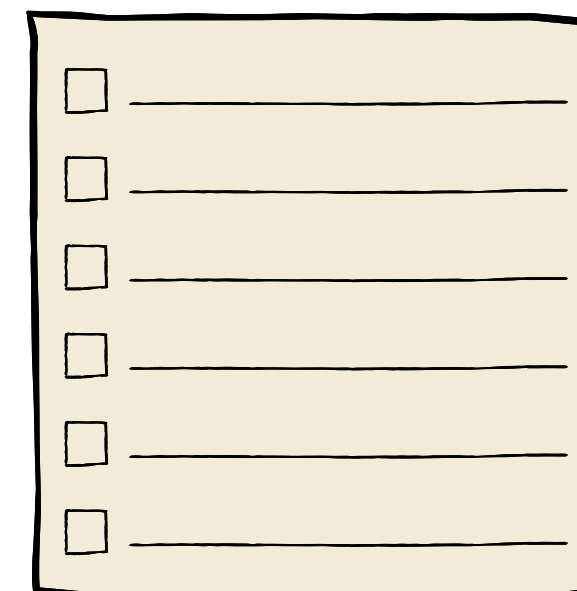
1. Nejprve zapisovat hlavní body.
2. Poté shrnovat, zkracovat a organizovat poznámky tak, aby je mohli použít při psaní úkolů nebo opakování pro zkoušky.

Obecně by měly být poznámky stručné a výstižné. Studenti by měli věnovat čas přemýšlení o

- tom, co se od nich očekává,
- o čem se každý článek zmiňuje jak se učíte nejlépe,
- abyste si mohli vybrat nejefektivnější techniky.

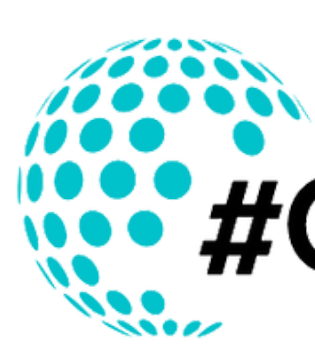
Opakovaná návštěva poznámek jim pomůže porozumět materiálu.

Studenti by se měli vyhnout těmto chybám při pořizování poznámek.

- *Nepište všechno, snažte se získat podstatu tématu nebo hlavní body.*
 - *Použijte otazník k označení bodu, který ve vašich poznámkách nerozumíte, a později se k němu vraťte.*
 - *Může se jednat o slovní zásobu anglického jazyka, kterou studenti neznají.*
 - *Podpořte je, aby se podívali do slovníku a napsali překlad na vrchol slova.*
 - *Nestrácejte pohled na účel tvorby poznámek - buďte soustředění.*
 - *Nesnažte se pamatovat si všechno, co jste četli v časopise, to není možné.*
 - *Nepřehlížejte opakované procházení a organizaci svých poznámek a systematické uspořádání tak, aby jste mohli najít potřebné informace, když je budete potřebovat.*
 - *Nebojte se vyzkoušet různé způsoby pořizování poznámek - zkuste seznamy, barvy, odrážky, podtrhávání, zvýrazňování a mapování myšlenek.*
 - *Experimentování s různými metodami pomáhá studentům objevit techniku, která jim vyhovuje.*
 - *Nezapisujte poznámky pořád - věnujte nějaký čas myšlení a kritice obsahu časopisu.*
-

ERASMUS+

#OPEN

AKTIVITA NA PROCVIČENÍ PSANÍ: ANALYZUJTE SVĚ ZVYKY PŘI PSANÍ

- Zadejte studentům četbu anglických časopisů po dobu dvou týdnů s využitím jejich nových kritických dovedností.
- Požádejte je, aby vyjmenovali veškeré čtení, které provedli v posledních dvou týdnech.
- Zažádejte je, aby se pokusili vypsát co nejvíce textů, na které si vzpomenou, ať už se zdají být jakkoliv krátké a nevýznamné.

Aktivita posílí interpretativní dovednosti a zároveň podnítí kritické myšlení.

AKTIVITA NA PROCVIČENÍ PSANÍ: ANALYZUJTE SVÉ ZVYKY PŘI PSANÍ

Zprávy, na rozdíl od učebnic, jsou často nejisté a dokonce sporné. Mohou pojednávat o složitých sociálních problémech. Čtení a poskytování promyšlených komentářů ke zprávám jsou běžnými úkazy "gramotnosti". Učitelé jsou vyzýváni, aby znovu posoudili své znalosti a výukové strategie, za účelem toho, aby studenti úspěšně užívali anglicky psané zprávy.

Učitelé mohou podporovat základní gramotnost a kritické čtenářské dovednosti systematickým a kreativním využitím mediálních zpráv s anglickým obsahem, aby probudili zájem studentů o angličtinu a navázali spojení mimo třídu. Mediální zprávy lze také použít k seznámení studentů s prvky jazykového zkoumání.

Poskytnutím studentům nástrojů pro interakci s problémy, které je přímo ovlivňují, můžete posílit občanskou výchovu tím, že pomůžete dětem rozvíjet své kritické čtecí schopnosti.

Nyní by měli žáci odpovědět na následující otázky.

- **Jaký byl jejich účel při čtení každého z těchto textů? Četli pro informace, aby složili test, pro zábavu, pro rozhodování o produktu, který chtějí koupit, a podobně? Nebo četli s cílem rozluštit složitý problém, který je v noci trápí?**
- **Pravděpodobně vytvořili seznam různých účelů. Jak tyto účely ovlivnily jejich strategie čtení? Dělali si poznámky nebo se snažili zapamatovat to, co četli? Jak dlouho jim trvalo přečíst různé texty? Začínali od začátku a četli až do konce, nebo procházeli některé texty?**
- **Požádejte je, aby zvážili čas, kdy četli. Měli by zvážit, zda je některé texty unavily nebo zda je považovali za "nudné". Proč?**
- **Co udělali s výsledky svého čtení? Použili je pro nějaký praktický účel, jako je nákup nového produktu nebo hledání pokynů, nebo je použili pro méně praktický účel, jako je lepší porozumění určitému tématu nebo zjišťování něčeho o sobě a ostatních?** _____

Po dokončení by měli své výsledky sdílet s celou třídou a učitelem.

ZDROJE

- (PDF) The use of methods and techniques to improve critical thinking (researchgate.net)
 - Critical reading techniques: Critically processing what you read | Help Centre | The Open University
 - Analysis of critical reading strategies and its effect on college english reading (academypublication.com)
 - Developing Critical Reading in EFL Classroom – Universitas Kristen Indonesia (wordpress.com)
 - Literature Review and Critical Analysis tool for Researchers | RAX (raxter.io)
 - Theory and Practice in Language Studies, Vol. 5, No. 1, pp. 134-138, January 2015
<http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0501.18>
-

ERASMUS+
#OPEN@

LEKCE 2

KRITICKÉ ČTENÍ

Funded by
the European Union